Оксана Шестопал

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ В ПРАКТИКУ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Цікаві, незвичні захопливі схеми –
Корисні у вивчення кожної теми.
Людмила Пахомова

На сучасному етапі важливіше давати дітям ключ до пізнання дійсності, а не прагнути до накопичення суми знань, так влучно зауважив один із провідних фахівців у області виховання дошкільників М. Поддьяков. Процес пізнання оточуючого світу непростий, починається він з чуттєвого сприймання, але багато явищ дитина не може сприймати безпосередньо. Педагог повинен навчити дошкільника ясно уявляти об'єкт, аналізувати, відбирати основні властивості і якості, встановлювати причинно-наслідкові, тимчасові та інші зв'язки між предметами і явищами. У вирішенні цього завдання часто допомагають побудови схем. Діти швидко і легко розуміють різного виду схематичні зображення і з успіхом користуються ними. Саме на основі таких міркувань будується метод наочного моделювання. Також своїм походженням цей метод зобов'язаний моделюючому характеру «дитячих видів» діяльності, а саме – грі, малюванню, конструюванню.

Детальні дослідження методу наочного моделювання та рекомендації по його впровадженню у практику роботи дошкільних навчальних закладів відомі були ще у 80-х роках ХХст. Ними займались Л. Вегнер, В. Давидов, Н. Семенова, Л. Шадріна, Д. Ельконін та інші.

Зміни, які відбуваються в теорії та практиці дошкільного навчального закладу, вимагають впровадження нових підходів, методів та засобів навчання дітей. Метою даної статті є висвітлення важливості впровадження системи моделювання в практику роботи з дітьми дошкільного віку.

Метод наочного моделювання має багато формулювань і сфер використання. Психологи під цим поняттям розуміють сукупність дій із побудови, перетворення і використання системи яка сприймається наочно. В основі моделювання лежить принцип заміщення реального предмета, явища, факту іншим предметом, зображенням, знаком, символом.

О. Дяченко, Н. Новотворцева розкривають моделювання як опосередковане дослідження об'єкту під час якого вивчається природна чи штучна система, яка існує в певній відповідності до того об'єкту пізнання, що нас цікавить. Ця система здатна заміщувати об'єкт в певному відношенні, а в висновку дослідження давати істинну інформацію про сам об'єкт. В загальному, моделювання – це метод пізнання суттєвих якостей об'єкту через моделі.

Безпосередньо саму модель В. Штофф розглядає як « систему , яку можливо мисленно уявити та матеріально реалізувати, вона здатна відображувати та відтворювати об'єкт дослідження, заміщувати його так, щоб її вивчення дало нам нову інформацію про цей об'єкт» [5, с. 24]. «Засоби узагальнення вивченого матеріалу, схема явища, яка відображує його структурні елементи та зв'язки» – таке визначення поняття моделі давав М. Львов [4, с. 58]. О. Ахманова в свою чергу давала таке визначення цьому ж поняттю « це правило, дотримання якого забезпечує можливість побудови висловлювання, у відповідності до законів даної мови та унеможливлює побудову неправильних висловлювань» [1, с. 25].

В роботі зі старшими дошкільниками доцільно використовувати три види моделей, запропоновані Л. Білоуско:

- предметні моделі – ті, що мають вигляд фізичної конструкції предмета;
- предметно-схематичні, до яких відносяться предмети-замінники та графічні знаки, що відображають виділені в об'єкті пізнання суттєві компоненти та зв'язки між ними;

- графічні моделі, що узагальнено передають різні види відношень (графіки, схеми) [2, с. 45].

Використання методу моделювання в роботі з дітьми дошкільного віку дозволяє:

- розвивати у дітей мисленнєву активність, кмітливість, спостережливість, вміння здобувати інформацію, проводити дослідження та робити порівняння;
- розвивати абстрактне та логічне, наочно-схематичне мислення, покращувати уяву, пам'ять, увагу, творчі здібності;
- виділяти головні ознаки, властивості предметів, класифікувати об'єкти, зашифровувати та дешифрувати модель;
- наочно побачити, зрозуміти взаємозв'язки і основні залежності;
- розвивати мовленнєві навики.

Враховуючи всі можливості методу наочного моделювання, його впроваджують у роботу з дітьми у дошкільних навчальних закладах. Цей метод широко використовують педагоги на заняттях з грамоти, розвитку зв'язного мовлення дошкільнят, при вивченні віршів та створенні розповідей, в патріотичному та екологічному вихованні, у формуванні математичних уявлень, тощо. Логопеди успішно користуються ним при роботі з дітьми із затримками нормального мовлення.

Використання наочних моделей на заняттях з розвитку зв'язного мовлення та при корекціоно-розвивальній роботі з дітьми із ЗНМ, допомагає:

- цілеспрямовано розвивати мовлення дошкільнят;
- збагачувати їх активний словник;
- закріплювати навички словотворення;
- формувати й удосконалювати вміння будувати та використовувати в мовленні різні конструкції речень;
- описувати предмети, складати розповіді за зразком та розповіді-роздуми.

Метод навчання дошкільників грамоти, що базується на побудові і використанні наочної моделі (схеми) звукового складу слова, був розробленим Д. Ельконіним та Л. Журовою.

Неабияку роль наочне моделювання відіграє у формуванні математичних здібностей дітей. Предметні моделі слугують основою формування деяких математичних понять у дошкільників, оскільки є найбільш зрозумілими для їх віку. Спираючись на дослідження таких відомих психологів, як Л. Венгер, А. Запорожець, можна стверджувати, що в старшому дошкільному віці для формування логіко-математичної компетентності доцільно використовувати наочні види моделей (логічні блоки, фігури, демонстраційний і роздатковий матеріал), оскільки в цьому віці в дітей переважає наочно-образний вид мислення. Важливо, щоб модель була зрозуміла і доступна для дітей, тому спочатку педагог її створює разом з вихованцями. При цьому обговорюються умовно прийняті знаки і символи, уточнюється їх значення.

Метод наочного моделювання не тільки у сприяє вирішенню інтелектуальних завдань дитини, а й допомагає переструктуруванню інших психічних функцій та процесів, роблячи їх довільними та усвідомленими. Тому доцільно активно використовувати означений метод в навчанні дітей сприйняття, позначення різноманітних предметів, живих об'єктів та явищ навколишнього світу, враховуючи його особливості на кожному віковому етапі.

Список використаної літератури

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М., 1969. – С. 206.

2. Білоуско Л. В. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку за допомогою засобів наочності (моделей) /Людмила Білоуско // Рідна школа. – 2002. – №7. – С. 45 – 48.

3. Венгер Л. А. Развитие познавательных способностей в процессе дошкольного воспитания / Л. А. Венгер. – Москва : Педагогика, 1986. – С. 224.

4. Львов М.Р. Словарь- справочник по методике русского языка / М.Р. Львов. – М. : Просвещение, 1988. – С. 115.

5. Штофф В. А. Моделирование и философия / В.А. Штофф. – М.; Л.,– 1996.–С. 174.